וילך

א. בפרשתנו נתפרשו שתי מצות עשה האחרונות[1] שבתורה – מצות הקהל („מקץ שבע שנים גו' בבוא כל ישראל גו' הקהל את העם גו'")[2] ומצות כתיבת ספר תורה („ועתה כתבו לכם גו'")[3].

וע"פ הידוע[4] ש„סדר בתורה – תורה הוא", צריך לומר, שזה ששתי מצות אלו לא נאמרו עד סמוך ל(יום) מיתת משה, הוא בדיוק ו„תורה הוא" – ולכאורה ענין זה דורש ביאור: מדוע המתין הכ־תוב עם ב' מצוות אלו עד סיום התורה[5]?

והנה ע"ד הפשט שאלה זו היא רק בנוגע למצות הקהל – כי בפשוטו של מקרא, לא איירי הכתוב „ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" בכתיבת ספר תורה אלא קאי על שירת האזינו[6]; ושירה זו שייכת לסוף ימי משה דוקא, כדברי ה'[7] „הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה גו' וחרה אפי גו' ועתה כתבו לכם את השירה הזאת גו' למען תהיי .. לעד גו' כי אביאנו אל האדמה גו' והי' כי תמצאן גו' ועתה השירה הזאת לפניו לעד גו'" – הרי שכל (תוכן) שירת האזינו הוא – שתהי' „לעד" לבני ישראל כאשר יעברו את הירדן.

אמנם בנוגע למצות הקהל, אף שגם קיום מצוה זו הוא רק בבית המקדש[8], הרי אין טעם, לכאורה, שתאמר לבנ"י דוקא בסמיכות ממש להסתלקותו של משה רבינו – שהרי כו"כ מצות נצטוו ישראל, ובפרט במשנה תורה[9], שקיומן הוא רק בארץ ישראל לאחרי שיעברו את הירדן ובביהמ"ק וכיו"ב.

ומכיון שזמנה של מצוה זו הוא „מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה", מקומה הוא לכאורה בהמשך למצות שמיטה (בפ' בהר או עכ"פ בפ' ראה[10]).

---

1) לדעת הרמב"ם, החינוך וכו' – שלא מנו ברכת התורה (מהפסוק האזינו לב, ג) במנין המצות (משא"כ בנוגע למל"ת, שהרמב"ם במנין המצות (מל"ת קצד. וראה סהמ"צ שם. ס' היד הל' מאכלות אסורות פי"א ה"א) למד איסור יין נסך מהפסוק דפ' האזינו (לב, לח). אבל ראה נ"כ הרמב"ם לסהמ"צ וס' היד שם).

2) לא, י ואילך. סהמ"צ להרמב"ם מ"ע טז. חינוך מצוה תריב.

3) לא, יט. סהמ"צ שם מצוה יח. חינוך מצוה תריג.

4) פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר (לקו"ד ח"א ח, א. ח"ד תשמו, א*). וראה של"ה חלק תושבע"פ (כלל לשונות בתחלתו). ועוד. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 629 בהערה. וש"נ.

5) ולהעיר מהפי' הב' ברש"י ריש פרשתנו (לא, ב ד"ה אנכי), דמשה אמר אז שלא אוכל עוד לצאת ולבוא בדברי תורה כו'.

*) ושם, בנוגע למצות פו"ר שהיא מצוה רא־שונה שבתורה (וראה גם ס' השיחות תש"א ע' 46). וראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 59 ואילך, בזה ש־קדוש החדש הוא מצוה **ראשונה** שנצטוו בה **ישראל** (ועי"ש בנוגע ללשון הרמב"ם במנין המצות בריש ס' היד בתחלתו „מצוה **ראשונה** ממצות **עשה** לידע כו'"); לקו"ש חכ"ח ע' 174 ואילך — בזה שמצות נחלות היא מ"ע האחרונה במנין המצות דהרמב"ם.

6) כפרש"י על הפסוק. אבל ברלב"ג עה"ת שהכוונה ל„כל דברי התורה בכללם וגם השירה עמהם". ע"ש.

7) לא, טז ואילך.

8) כמש"נ (לא, יא) בבוא כל ישראל לראות את פני ה"א במקום אשר יבחר. וראה לקמן הערה 16.

9) ראה רמב"ן עה"ת בהקדמתו לספר דברים. וראה שו"ת הרדב"ז ח"ו ב"א קמג.

10) או בפ' תבוא, ששם נאמרו כו"כ מצות, משא"כ לאח"ז (פ' נצבים ואילך) „כינסם משה לפני

לכאורה אפשר לתרץ, שבמצות הקהל נאמר „תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל", שהמלך קורא „מתחלת אלה הדברים"[11], ומכיון ש„התורה הזאת" לא נגמרה כתיבתה עד סמוך למיתת משה[12], לכן אין מקום לצוות ע"ד מצות הקהל עד אז.

אבל זהו תירוץ דחוק, כי ענין זה (איזו פרשיות נקראות על ידי המלך) הוא רק פרט אחד ממצוה זו, וקשה לומר ש(רק) בשביל זה תתעכב אמירת מצוה זו לישראל עד לאחרי אמירת שאר כל מצוות התורה[13].

ב. ויש לבאר זה (ע"ד הפשט):

ע"פ פשוטו של מקרא, מצות הקהל היא חלק מדברי משה ליהושע, בהמשך לדבריו אליו ע"ד הכניסה לארץ – „כי[14] אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע גו'", שבהמשך לזה ציווה אותו ע"ד מצות הקהל – „תקרא[15] את התורה הזאת גו' הקהל את העם גו'".

כלומר, בתוך דברי הצוואה ליהושע אודות כיבוש וישוב הארץ כו', זרזו ע"ד קיום התומ"צ כשיעברו את הירדן, שדוקא עי"ז יהי' לבנ"י קיום בארץ, ובהמשך לזה באה מצות הקהל, שכדי שישראל יתקיימו בארץ כו', צריך יהושע[16] (וכן המלכים[17] שלאחריו) לקרות את התורה הזאת באזני העם, „למען[18] ישמעו .. ילמדו גו' ובניהם גו' ישמעו ולמדו ליראה את ה"א כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר אתם עוברים את הירדן שמה לרשתה".

ומתורץ בפשטות מדוע נאמר זה רק כאן, כי מצוה זו נאמרה בסגנון (והיא כעין) צוואה וציווי ליהושע, באופן הנהגתו בכניסתו לארץ.

ולכן לא נאמרה מצוה זו בהמשך למצות שמיטה, שאז היא פרט במצות שמיטה בהר סיני בתחילת הארבעים שנה, אלא נאמרה כאן להדגיש ענינה – צוואה והוראה בהנהגה הרצוי' של בני ישראל לאחרי התיישבותם בארץ ישראל.

ואין להקשות שגם מצות שמיטה ענינה שעל ידה יתקיימו ישראל בארץ, וכמודגש בהתוכחה שבעון שמיטה גלו ישראל מארצם[19] –

כי חלוקה וביותר מצות שמיטה ממצות הקהל: מצות שמיטה היא מצוה

הקב"ה ביום מותו להכניסם בברית" (רש"י ר"פ נצבים), ולא ציוום עוד במצות (מלבד הנ"ל בפנים).

11) לא, יא. פרש"י שם.

12) ראה פרש"י שם, ט.

13) ועוד ועיקר: מצינו כמה מצות כיו"ב, ולדוגמא – הציווי ע"ד ס"ת של המלך „וכתב לו את משנה התורה הזאת" נאמר בפ' שופטים (יז, יח), שגם בפשש"מ מצותו לכתוב כל התורה כולה (ראה פרש"י שם) – והרי זה נאמר ונכתב בתורה לפני גמר כתיבת כל התורה כולה.

14) לא, ז ואילך.

15) ראה חזקוני עה"פ: ליהושע הי' מצוה ולכך הי' קורא אותה המלך.

16) ואת"ל ש„בבוא כל ישראל לראות גו' במקום אשר יבחר" (לא, יא) קאי גם על משכן שילה ולא רק ביהמ"ק שבירושלים (ראה לקו"ש חי"ט ע' 323 הערה 18. וש"נ) – ויהושע מת שנים רבות לאחר חלוקת הארץ (בשנת ב"א תקטז (סדר הדורות ב"א תקטז) היינו כשלש עשרה שנה בערך אחרי י"ד שנה דכיבוש וחילוק (ראה סדר עולם ספי"א)) נתקיימה מצות הקהל (כולל קריאת הפרשיות כו') בפועל ע"י יהושע במשכן שילה.

17) וי"ל שגם מטעם זה כתב רש"י (שם, יא) המלך הי' קורא, כי כיבוש הארץ הוא ע"י המלך דוקא, כמובן בפשטות. וראה בארוכה לקו"ש שם ע' 323 ואילך (בביאור פרש"י זה). וש"נ.

18) לא, יב־יג.

19) בחוקותי כו, לד־לה ופרש"י שם.

פרטית, מצות היחיד שכ״א צריך לקיים בשדה שלו, וגם את״ל שהיא (גם) מצות הציבור, הרי סו״ס מצות שמיטה היא רק מצוה פרטית שמקיימים בארץ:

משא״כ מצות הקהל שהיא מצוה כללית ביותר — „ולמדו ליראה גו׳ (ועד) כל הימים גו׳״, היינו שהיא מביאה לקיום כל המצות וכל הימים, והיא תלוי׳ במלך הכובש את הארץ, ע״ד כיבוש יהושע.

ג. והנה כ״ז הוא ע״פ פשוטו של מקרא, אשר (א) הכתוב „ועתה כתבו גו׳״ אינו מדבר במצות כתיבת ספר תורה כ״א בכתיבת שירת האזינו, (ב) מצות הקהל באה בהמשך לדברי הצוואה ל־יהושע אודות ביאת וכיבוש הארץ כו׳.

אמנם ע״ד ההלכה צריך ביאור בנוגע למצות כתיבת ס״ת (שהרי מפסוק „ועתה כתבו לכם גו׳״ ילפינן מצות כתיבת ספר תורה, כנ״ל), וגם בנוגע למצות הקהל אין התירוץ הנ״ל (שהיא דברי צוואה ליהושע) מספיק, ובפרט לפי הדיעות שמצות הקהל אינה מצות המלך דוקא[20].

ויש לומר בזה בהקדם דברי הרמ־ב״ם[21] בנוגע למצות הקהל „חייבין[22] ל־הכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה[23] כיום שניתנה בו בסיני אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתירה ומי שאינו יכול לשמוע מכוין לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דב־רי הא־ל״.

ועפ״ז מובן הטעם שנאמרה המצוה בסוף ארבעים שנה סמוך ולפני כניסתם לארץ, ולא ביחד עם שאר מצוות התורה (התלויות בארץ) — כי שאני מצוה זו בגדרה משאר מצות התלויות בארץ: בשאר מצות אלו, התנאי בהם דכניסה לארץ הוי רק תנאי במקום וזמן חיובן (שאין חייבים בהם במדבר כ״א בכניסתם לארץ וכו׳): משא״כ מצות הקהל, הרי זה שחיובה הוא בארץ דוקא, הוי חלק מע־צם המצוה, דכאשר יוצאים בנ״י ממדבר

---

20) כי אף שקריאת הפרשיות היא ע״י המלך, כמפורש במשנה (סוטה מא, א. וראה רש״י שם ד״ה שנאמר) — אינו מוכרח שמצות הקהל היא מצוה דהמלך, ואדרבה, מלשון הרמב״ם (הל׳ חגיגה פ״ג ה״א) „מ״ע להקהיל כל ישראל״ (סתם, ולא כתב שהחיוב הוא „על המלך להקהיל״ וכיו״ב) משמע דלא הוי מצות המלך. וגם בנוגע לקריאת הפרשיות, הרי מזה שהרמב״ם לא הזכיר הא דמלך קורא תיכף בתחילת הפרק כשמגדיר עצם המצוה (כ״א בהלכה ג שם), משמע קצת שא״ז מעצם גדר המצוה (ואפ״ל דהוי מפני כבוד המלך וכיו״ב). וברלב״ג כאן (בהתועלת הי״ג) „המלך או הכה״ג או הנשיא שבישראל״. ועד״ז באברבנאל „יקרא הגדול שבעם שהוא המלך או השופט״. וראה לשונו לפנ״ז הובא לקמן הערה 34. וכ״כ במנ״ח שם מ״ע תריב (ועוד) ע״ד ההלכה. וראה בכ״ז אנציקלופדי׳ תלמודית ערך הקהל. וש״נ. לקו״ש חי״ט שם וע׳ 367. וש״נ. ועוד.

21) הל׳ חגיגה פ״ג ה״ו.

22) לפנינו התחלת ההלכה היא „וגרים שאינן מכירין״, וכבר העירו (אנציקלופדי׳ תלמודית שם ע׳ תמו) שבדפוס רומי ר״מ וקושטא רסט נראה שאין כאן התחלת ההלכה, ולפ״ז תיבות „וגרים שאינן מכירין״ שייכות להתיבות בסוף הלכה שלפנ״ז „אע״פ שיש שם לועזות״.

23) צריך בירור בגירסת „באימה כו׳ ברעדה״ — שלכאורה המקור בברכות (כב, א) — אבל שם בכמה שינויים.

וראה הלשון „באימה וביראה כו׳״ ברמב״ם — הל׳ תפלה פ״ה ה״ד (כעבד לפני רבו בתפלה); שם פי״ב ה״א (במתרגם התורה); סוף הל׳ ס״ת (בישוב לפני ס״ת); הל׳ סנהדרין פ״ג ה״ז (ישיבת הדיינים).

וראה לקו״ש חכ״ה ע׳ 71 הערה 14 ובשוה״ג שם.

סיני – המקום שבו קבלו את התורה מפי הגבורה למקום אחר ושונה בתכלית: וכן עוברים מנשיאות משה (שקבל התורה מפי הגבורה) לנשיאות יהושע – צריך להיות אצלם (מזמן לזמן) מעין המעמד שניתנה בו בסיני „הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך", לחזקם ולזרזם במצוות התורה.

ועפ"ז י"ל (מעין זה) גם במצות כתיבת ס"ת, שמפורש בה[24] „כתבו – מעלה עליו הכתוב כאילו קבלו מהר סיני", והובא להלכה ברמב"ם[25] במצות כתיבת ס"ת. כי זהו (תוכן) מצות כתיבת ס"ת בשלימותה, שגם אלו שלא היו בגופם בהר סיני בעת קבלת התורה, יהי' אצלם מעין קבלת התורה. ולכן נאמרה מצוה זו בסמיכות ליציאתם מן המדבר ומנשיאות משה.

ד. ויש לבאר הטעם שישנם שתי מצות כדי שיהי' תמיד מעין קבלת התורה בסיני:

במ"ת בהר סיני היו (בכללות) שני דברים: א) קבלת התורה בענינה (לימודה), ב) קבלת מצות[26].

ויש לומר, ששתי המצוות הנ"ל הן כנגד שני ענינים אלו: מצות הקהל ענינה – קבלת מצוות התורה, ומצות כתיבת ספר תורה – היא (בעיקר) בשביל לימוד התורה[27].

וכמפורש בכתוב שתוכן מצות הקהל הוא „למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את ה"א כל הימים גו'" – היינו שעיקר ההדגשה היא על יראת ה' המביאה לידי עשיית המצות: משא"כ מצות כתיבת ס"ת תוכנה הוא „ועתה כתבו גו' ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם", שתכלית הכתיבה היא – הלימוד[28].

וחילוק זה בין שתי מצות אלו – מצינו גם בהלכה, ועד שיש מזה נפק"מ למעשה:

במצות וענין הקהל כתב הרמב"ם[29] „מ"ע להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף כו' ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת", והיינו שכל המעמד הגדול והקדוש הזה אינו (כ"כ) בשביל לימוד התורה (לימוד פרשיות אלו), אלא בשביל החיזוק והזירוז בקיום המצות.

וי"ל שזהו הטעם למ"ש הרמב"ם בהמשך הענין, שהכל (גם אלו שאינם מכירים כו') „חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה . . אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה כו' ומי שאינו יכול לשמוע כו' שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת כו' מפי הגבורה שומעה" – כי אין התכלית – הלימוד, אלא קבלת עול מצות.

וגם זה שמצות כתיבת ס"ת תכליתה הלימוד – נוגע לדינא, וכמ"ש הרא"ש[30]

24) מנחות ל, א.

25) הל' תפילין מזוזה וס"ת רפ"ז (ה"ה כאילו קיבלה מהר סיני). וכ"ה בסהמ"צ וחינוך שבהערה 3.

26) וי"ל שכנגד זה אמרו ישראל וקבלו „נעשה ונשמע" – ראה לקו"ש חכ"א ס"ע 142 ואילך.

27) ועד שלדעת כמה פוסקים האידנא ה"ז ע"י ספרי תושבע"פ וכו' – ראה לקמן בפנים.

28) וראה חינוך מצוה תריג.

29) הל' חגיגה רפ"ג.

30) הלכות קטנות ריש הל' ספר תורה. וראה גם חינוך שם. ועוד.

דמצות כתיבת ס"ת שעל כל אחד ואחד היתה „בדורות הראשונים שהיו כותבים ס"ת ולומדין בו, אבל האידנא שכותבין ס"ת ומניחין אותו בבתי כנסיות לקרות בו ברבים מצוה עשה היא על כל איש מישראל אשר ידו משגת לכתוב חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושי' להגות בהן הוא ובניו, כי מצות כתיבת התורה היא ללמוד בה כדכתיב ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם וע"י הגמרא והפי' ידע פי' המצות והדינים על בוריים לכן הם הם הספרים שאדם מצוה לכתבם"[31].

ה. עפ"ז יובן עוד חילוק בין שתי מצות אלו – שמצות כתיבת ס"ת היא מצות היחיד, בלשון הרמב"ם[32] „מצות עשה על כל איש ואיש[33] מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו", ואילו מצות הקהל שייכת לציבור כולו[34], זהו תוכן המצוה – „הקהל את העם".

ויש לבאר חילוק זה בהתאם למש־נת"ל, שמצות כתיבת ס"ת מטרתה לימוד התורה, ומצות הקהל – קבלת עול מצות:

לימוד התורה אינו שווה אצל כל ישראל, דנוסף על החילוק באופן קיום מצוה זו – דיש שיוצא י"ח רק ע"י לימוד באופן ד„והגית בה יומם ולילה" כפשוטו, ויש שיוצא י"ח בפסוק אחד שחרית ופסוק אחד ערבית (כמבואר בהלכות ת"ת[35]), הרי גם בהשגת התורה חלוקים זמ"ז, שכל אחד מבין לפי ערכו כו' – ולכן מצות כתיבת ס"ת, השייכת ללימוד והשגת התורה, היא מצוה על כל יחיד ויחיד בפ"ע;

משא"כ בנוגע לעשיית המצות הרי „תורה אחת ומשפט אחד לכולנו בקיום כל התורה ומצות בבחי' מעשה"[36]; וכן בענין קבלת עול מצות – היראה ה־מביאה לידי עשיית המצות („ויראו גו' ושמרו לעשות גו'") – דקבלת עול מלכות שמים היא למעלה מהתחלקות והיא שווה לכל נפש – ולכן, גם מצות הקהל, שענינה לעורר את ישראל ליראת השם ושמירת המצות, היא חובת הציבור, הכולל את כל עם ישראל בשווה.

[ומצינו שני ענינים אלה במ"ת גופא – שכללות מעמד הר סיני הי' לכל יש־ראל כאחד, בבת אחת דוקא, ל' יחיד[37]

---

31) וכן נפסק בטור ושו"ע יו"ד סי' ער ס"ב. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 18 ואילך. ע"ש.

32) הל' ס"ת רפ"ז.

33) כ"ה ברמב"ם. וראה כלי חמדה פרשתנו עה"פ (אות ד) דכפל הלשון „כל איש ואיש" (ודלא כבריש הל' שקלים „כל איש") בא למעט שלא נימא דהיא מצות הציבור, ובא למעט דגם בשותפות אינו מקיים המצוה דכתיבת ס"ת (– וראה פתחי תשובה שם ר"ס ער).

34) כי גם להדיעות שהיא מצות המלך לקרות – ראה יראים סרפ"ט (ובהשלם – רסו), חינוך שם – ה"ה שייכת לציבור כולו שכולם יבואו לשמוע (ראה יראים סר"צ (בהשלם – תלג)). ופשיטא לפי פשטות לשון הרמב"ם „מ"ע להקהיל כו'" (ועד"ז בעוד ראשונים).

ולהעיר מתיב"ע פרשתנו לא, יא: תיקרון ית אורייתא. שם, יב: כנושו ית עמא. וראה אברבנאל: ומאשר אמר שיקרא את התורה הזאת ידענו שהיתה

---

*) הועתק בסמ"ג מ"ע כד. אבל בשו"ע שם ר"ס ער „כל איש". ובטור שם „כל אדם". ואכ"מ.

המצוה מוטלת על כל ישראל כו' .. כי גם הכתוב אמר נגד כל ישראל מכלל שהי' קורא אחד ויהי' נגד כל ישראל .. וראוי שיהי' הראש והגדול אשר בעם שהוא המלך לפי שהמלך .. הוא נפש כללית לעם ובהיותו הוא הקורא הי' כל ישראל קורא.

וראה בפרטיות בהנסמן בהערה 20.

35) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ד־ה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"א.

36) לשון התניא רפמ"ד.

37) ראה זח"ג פד, ב. מדרש לק"ט יתרו כ, ב.

(ואחז"ל[38] ד"אילו היו ישראלים חסרים אפילו אדם אחד" לא היו זוכים למ"ת), ולאידך ארז"ל[39] שאחד מהטעמים ש־עשה"ד נאמרו בלשון יחיד — הוא משום שנאמרו לכל יחיד ויחיד בפ"ע.

ויש לומר, ששני ענינים אלו באופן נתינת התורה הם בהתאם לשני הענינים שניתנו במ"ת: נתינת התורה ומצות ליש־ראל באופן השווה לכל — ומצד זה הרי מתן תורה הוא כולל פרטי כלל ישראל כמציאות אחת: משא"כ לימוד התורה שניתן במ"ת, הוא בכאו"א לפי ערכו].

ו. והנה הטעם והצורך לכך שמזמן לזמן (בכל שבע שנים[40]) צריכים לחיות מחדש (איבערלעבן) את מעמד הר סיני בהקהל, וכן זה שכל אחד חייב לכתוב ס"ת שיהי' "כאילו קבלו מהר סיני"

— אף שכל הנשמות היו בעת מ"ת[41] כמ"ש[42] "את אשר ישנו פה . . ואת אשר איננו פה", וגם נצטווינו "רק[43] השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה"א בחורב"[44] —

הוא משום שעיקר החידוש דמעמד הר סיני ומ"ת הי' לא בלימוד התורה ושמיעת מצוות ה', ובפרט שזה הי' גם קודם מ"ת אצל האבות כו', אלא החידוש הוא שאז הי' זה באופן של ראי', כמ"ש "וכל[45] העם רואים את הקולות גו' אתם[46] ראיתם גו'", "הראנו[47] ה"א את כבודו גו'", וזה הי' "בעבור (שעי"ז דוקא באים להשלימות אשר) תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו"[48].

וכידוע[49] דאינה דומה שמיעה לראי'[50], דשמיעה היא מרחוק (ולכן ביכולתה לתפוס רק דבר רוחני כמו קול וכה"ג, ונתפס רק בשמיעה — הבנה והשגה, רוחניות האדם), משא"כ ראי' היא מקרוב (ולכן ראי' תופסת בדבר גשמי, וגם פועלת על גשמיות גופו עד שהדבר הנראה מתאמת אצל הרואה), וכן הי' במ"ת, ש"כל העם רואים את הקולות" — רואים את הנשמע[51], ולכן נתאמת אצל כאו"א מישראל ש"אנכי ה"א" וכו'.

וי"ל שזהו הטעם שבכדי שהדור שלאחרי דור מ"ת והדורות הבאים "יראו את ה"א ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" — אינה מספיקה זכירת מעמד הר סיני — שזוכר דבר שהי' בעבר, שאז האדם הוא בריחוק מהדבר: אלא צ"ל ענין מיוחד, מצות הקהל, שכל ישראל, אנשים נשים וטף, נקהלים יחד כמו במעמד הר סיני "ויראה עצמו

---

38) ראה דב"ר פ"ז, ח. וראה גם מכילתא יתרו יט, א.

39) ראה פסיקתא דר"כ פ' יב. פסיקתא רבתי פכ"א. תנחומא באבער יתרו יז. רמב"ן עה"ת יתרו כ, ב.

40) ראה אברבנאל כאן הטעם ש"לא היתה בכל שנה ושנה וגם מדי חדש בחדשו".

41) ראה פרקי דר"א פמ"א. שמו"ר פכ"ח, ו. תנחומא יתרו יא. וראה גם שבת קמו, א (ובחדא"ג מהרש"א שם).

42) נצבים כט, יד.

43) ואתחנן ד, ט־יוד.

44) ומנאה הרמב"ן בהוספותיו לספר המצות להרמב"ם מל"ת ב.

45) יתרו כ, טו.

46) שם, יט.

47) ואתחנן ה, כא.

48) יתרו שם, יז.

49) ראה אוה"ת ואתחנן ע' סב ואילך. סה"מ תרס"ג ע' יג ואילך. סה"מ תש"ט ע' מה ואילך. לקו"ש ח"ו ע' 121 ואילך.

50) מכילתא יתרו יט, ט. וראה גם ר"ה כו, א.

51) פרש"י יתרו שם, טו ממכילתא שם.

כאילו עתה נצטווה בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא־ל״.

וכן הוא במצות כתיבת ס״ת, שדוקא כאשר כותבו בעצמו, שפועל בעצמו ובמעשה שלו, אזי הוי ״כאילו קבלו מהר סיני״, ע״ד הראי׳ דמ״ת ש(גם) הגוף הגשמי של האדם — הי׳ באימה וביראה וברתת ובזיעה[52].

ז. אע״פ שבזמן הזה, שאין ביהמ״ק אין מצות הקהל כפשוטה, הרי מובן, שכשם שהוא בכל הדברים התלויים במקדש (קרבנות וכו׳) — שברוחניות ישנם גם עתה, וכמחז״ל[53] תפלה במקום קרבנות תקנום, ישנו מעין זה[54] במצות הקהל[55].

שע״י ההוספה וחיזוק בהתעוררות זו שכאו״א עושה — ע״י שמקהיל אנשים נשים וטף השייכים אליו, ומעוררם ע״ד לימוד התורה וקיום המצות, ובכלל — ״ליראה את ה״א״, הרי זה פועל בהנק־הלים — ״נזכרים ונעשים״ — ליראה כל הימים כאילו עתה נצטווה בה מפי הגבו־רה בתוקף הראי׳ דמ״ת,

ועד שזה ממהר ומזרז קיום היעוד ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים ולירושלים בית מקדשך ביהמ״ק השלי־שי, בביאת ״המלך המשיח״ שיקרא בו את התורה הזאת, בגאולה האמיתית וה־שלימה, ובמהרה בימינו ממש.

(משיחת ש״פ נצו״ תשל״ג)

---

52) ברכות כב, א.

53) ברכות כו, א־ב. טושו״ע (ודאדה״ז) או״ח סצ״ח (ס״ד).

54) ראה לקמן ע׳ 215. סה״ש תשמ״ח ח״א ע׳ 17 ואילך, ע׳ 163 הערה 89.

55) להעיר מאברבנאל: מכאן נשאר המנהג בימינו שביום השמיני חג העצרת האחרון נקראים יום שמחת תורה שבו ביום אנו משלימים את התורה עומד הגדול שבקהל ומסיים אותה והוא בעצמו קורא מבלי תורגמן פרשת וזאת הברכה לדמיון מעשה המלך בזמן האלקי ההוא.